

Fa ja molt de temps va viure un gentilhome més ben dotat de seny que no pas de riquesa. Ell i la seva esposa vivien pobrament, però de manera honesta. De joves no havien tingut fills, però Nostre Senyor volgué consolar-los en la seva vellesa i els donà un fill al qual posaren el nom de Curial. Poc després de la seva naixença, el pare de Curial morí. Va passar el temps, i la bona dona volia que el seu fill no es mogué del seu costat i que s'accontentés amb la pobresa amb què sempre havien viscut, però Curial no se sentia satisfet amb aquella vida. Un dia fugí i se n'anà a veure el marquès de Montferrat,¹ que es trobava en un castell anomenat Pont de Stura, i es va col·locar de manera ben visible entre els cavallers i els nobles. Quan el marquès va sortir de missa, es va fixar en ell i li va preguntar:

—De qui ets?

¹ Montferrat: marquesat italià.

—Vostre soc, senyor —va respondre el noi.

—Doncs a mi em plau que siguis meu. Com et dius?

—Curial.

Llavors, girant-se cap als seus, el marquès digué:

—Per la meva fe, que mai no havia vist una criatura tan gentil i atractiva.

I tot seguit va ordenar que el vestissin honorablement i el possessin a punt per al seu servei personal. Curial va anar creixent tant en bellesa com en seny, de tal manera que va esdevenir un punt de referència per a tota la cort, i quan algú volia esmentar algú molt bell sempre posava Curial com a exemple.

Heus aquí que el marquès de Montferrat tenia una germana anomenada Güelfa. El senyor de Milà, un cavaller que tenia una germana molt bella anomenada Andrea, va sentir parlar de la gran bellesa de Güelfa, que, segons deien, superava la de totes les donzelles d'Itàlia, tot i que només tenia tretze anys, i demanà al marquès de prendre-la en matrimoni i li va dir que, si hi estava d'acord, li donaria gustosament Andrea per muller. El marquès, després d'unes llargues negociacions, s'hi va avenir.

Güelfa era una dama molt sàvia, suau i equilibrada, i el seu marit se l'estimava tant que no feia res sense que ella se n'assabentés abans. I ella actuava amb tanta prudència que els vassalls l'estimaven gairebé tant com al seu marit.

Malauradament, no feia encara dos anys que eren casats quan el senyor de Milà va emmalaltir. Els metges no van creure que es pogués salvar, i li recomanaren que fes testament, cosa que feu en presència de tots els seus barons. Volgué que Güelfa, tant si es tornava a casar com si no ho feia, esdevingués senyora de Milà, i va fer jurar als seus vassalls que respectarien la seva decisió. Poc després, va morir. De primer, Güelfa sentí un gran dolor, però

amb el pas del temps les llàgrimes van anar mullant cada cop menys les seves galtes.

El seu germà, el marquès, veient-la tan jove, tendra, rica i cobejada per molts, i per protegir-la, li demanà que tornés a viure amb ell, i ella va obeir i tornà a Montferrat. Així van passar uns quants anys, convivint fraternalment.

Curial, mentrestant, se sentia abandonat pel marquès, que estava tan enamorat de la seva esposa Andrea que amb prou feines feia cas de ningú més. Estava abatut i tendia a mantenir-se apartat dels altres. Tanmateix, malgrat la seva tristesa, va voler aprofitar el temps, i així va aprendre gramàtica, retòrica, lògica i filosofia i, també, esdevingué un gran poeta, de manera que la seva fama anà creixent.

A Güelfa, que era jove, rica i ociosa, no li faltava sinó un marit. En veure que el seu germà no es preocupava de donar-li'n un, va pensar que podria estimar en secret algun jove, com havien fet moltes altres abans que ella. Va començar, doncs, a observar tothom qui hi havia a casa del seu germà i, com que no li importaven ni les riqueses ni la noblesa de sang, va acabar triant Curial, car li semblà molt gentil i molt savi per a la seva edat. Va pensar que podria arribar lluny si algú l'ajudava, i va començar a cridar-lo i a parlar sovint amb ell.

La jove vídua tenia un procurador anomenat Melcior de Pando, que li administrava totes les rendes de Milà. Era un home savi, honest i discret, i Güelfa li confiava no solament les riqueses, sinó també els secrets. Per tant, un dia que Melcior, tot parlant amb ella, començà a lloar Curial, però a maleir la seva pobresa, ja que —segons ell— si el noi tingués prou béns podria esdevenir un valerós cavaller, Güelfa digué a Melcior de Pando que ella es cuidaria d'ajudar-lo i, tot seguit, ordenà a l'administrador que, sense dir-li d'on procedien, li donés tots els diners

que necessités. Melcior, que no tenia fills i que estimava Curial poc menys que Güelfa, dugué el jove a casa seva i li digué:

—Curial, vaig conèixer el teu pare. Era un home honorable i un bon amic meu. Veig que el marquès no solament sembla haver-se oblidat de tu, sinó de si mateix i de tots els de casa seva i, com que no tinc fills ni parents, desitjo donar-te una part dels meus béns, si els fas servir assenyadament.

I, sense deixar que Curial respongués, l'agafà de la mà i el dugué fins a una cambra on hi havia una gran caixa, que era plena amb el tresor de Güelfa. El jove, molt sorprès, no gosava prendre els diners. Però Melcior agafà les monedes i li'n donà tantes com podia dur a sobre.

Curial tornà al seu habitatge i començà a fer allò que li havia manat Melcior: es va vestir molt bé, adquirí un cavall i prengué algun servidor. I alhora que prosperava en riqueses, també prosperava en virtut i en coneixements. Va aprendre a cantar i a tocar instruments, a cavalcar, a trobar,² a dansar, a lluitar i a fer totes les coses pròpies d'un jove noble i valerós. Tothom l'admirava molt a la cort, i el marquès n'estava molt satisfet, tot pensant que Melcior de Pando l'havia adoptat com a fill.

Pel que fa a Güelfa, en veure que Curial creixia en bellesa i en virtut, dia a dia s'acostava més a ell, l'animava a esdevenir cada cop millor i feia que Melcior li donés diners regularment. Però dos cavallers ancians que solien fer companyia a Güelfa, en veure que Curial esdevenia ric i important, van sospitar que tot plegat era obra de la dama i, empesos per l'enveja, van parlar entre ells:

—La senyora ha canviat molt, d'un temps ençà. Abans li agradava la nostra companyia, però ara no escolta els nostres

² Trobar: compondre cançons, tant la lletra com la música.

consells i dona els seus béns a Curial, que acabarà sent la causa del seu deshonor. Hem d'explicar-ho al marquès abans no sigui massa tard.

Güelfa cada vegada estimava més Curial, però estava trista perquè ell no s'adonava del seu amor i només la divertia amb jocs i acudits. Per fi, va decidir vèncer la seva vergonya i, aprofitant un dia que Curial l'acompanyava a dinar amb el marquès i ningú no els escoltava, li digué:

—Pobra de mi! Que malament em pagues l'amor que et tinc! Fa molt de temps que t'estimo, i t'he donat tot allò que has rebut a través de Melcior. En el meu pensament, t'he convertit en senyor dels meus béns i de mi mateixa, i tu, ingràt, menysprees cruelment els dons que l'amor t'ha ofert!

Quan Güelfa acabà de parlar, ja eren davant la cambra del marquès, que els rebé amb alegria. Començaren a dinar. Però Güelfa, pensant en el que havia dit, amb prou feines menjava, i Curial havia quedat molt pensarós després d'assabentar-se que tots els seus béns els devia a Güelfa, i va sentir que al pit se li encenia una flama que ja no es va poder apagar fins al dia de la seva mort.

Per fi, el dinar es va acabar. Poc després, Güelfa s'acomiadà del seu germà i tornà molt angoixada a la seva cambra. Però abans digué a Melcior de Pando:

—Demaneu a Curial que respongui a les paraules que avui li he dit.

I, girant-se cap a Curial, parlà així:

—Parlaràs amb Melcior tal com ho faries amb mi.

Així doncs, Curial anà a casa de Melcior i li repetí les paraules de Güelfa i afirmà que ell també l'estimava. Melcior, que ja imaginava que Güelfa ajudava Curial per amor, pregà al jove que fos discret i guardés el secret, perquè ja era molt envejat i això podia fer que ho fos encara més. Llavors, tornà a veure la seva senyora i li va dir que Curial només vivia per servir-la i obeir-la. Ella respongué:

—Porteu-lo aquí aquest vespre, perquè vull parlar amb ell en la vostra presència.

Aquell vespre, doncs, Melcior dugué Curial a la cambra de la seva senyora, i ella parlà així:

—Curial, sense que ho sabessis, he fet que la teva prosperitat comencés. És veritat que t'estimo, i així com t'he donat els

béns que posseïxes, t'atorgaré altres coses quan pensi que t'ho mereïxes. Per tant, et demano que treballis per fer créixer el teu honor. No et faltaran mai diners, però mai no em demanis més del que jo et vulgui donar. I tingues en compte que, si fas públic el nostre amor, em perdràs per sempre.

Dit això, el va besar i li manà que tornés a casa seva. Curial obeí molt alegre, i aquella nit gairebé no pogué aclucar els ulls pensant en Güelfa. Els envejosos estaven d'allò més irritats, i no sabien què fer, perquè veien que Curial i Güelfa cada vegada passaven més temps plegats, però no podien acusar la dama de cap deshonestat. Tanmateix, un dia que Güelfa anava a dinar amb el seu germà, es quedà al darrere de tothom amb Curial i, pensant que ningú no els veia, li va fer un petó. Els dos ancians, que s'havien girat, no van ser a temps de veure el bes, només els dos caps que se separaven, però van murmurar entre ells i decidiren que amb allò n'hi havia prou per denunciar-los al marquès. Arribat el vespre, l'anaren a veure i un d'ells, anomenat Ansaldo, que era un gran orador, li digué:

—Senyor, fa molt de temps que servim Güelfa, la vostra germana, que ha viscut honestament fins que ha començat a freqüentar Curial. No passem ànsia pels béns de Güelfa, que Curial gasta pròdigament, però el que avui hem vist ens obliga a parlar amb vós per evitar que el nostre silenci faci que creixi el mal. Sapigüeu, senyor, que avui, quan Güelfa venia a dinar amb vós, ha fet que tots els homes passessin davant d'ella i de Curial, i l'ha besat, cosa que ens ha causat un gran dolor. Per tant, us demanem que aparteu Curial, de la manera que us sembli millor, de la vostra germana o que prescindiu dels nostres serveis.

El marquès, enutjat, es tancà en una cambra, tot pensant què faria. L'endemà va anar a veure Curial i li parlà així:

—Curial, fins ara t'he estimat i t'he afavorit més que als altres de casa meva. Però m'han dit que estimes més el teu plaer que no pas el meu honor, i això em sorprèn i em dol. Pensa que Güelfa és la meva germana i que si actues contra el seu honor, ho fas també contra el meu. Ja que has estat amb mi des de petit, no vull ser cruel amb tu, però et demano que marxis de la meva terra.

Curial, que no s'esperava això, sentí un gran dolor, però respongué amb serenitat:

—Senyor, com que no sé qui us ha informat d'això, no us puc respondre. Però em defensaré, i vós podríeu ser jutge, si volguéssiu, i esbrinar si aquells que han parlat contra mi ho han fet empesos per l'enveja. Jo no sé qui són, però us afirmo que menteixen, i els combatré cos a cos, l'un rere l'altre, fins a quedar lliure d'aquest blasme. No em sap greu marxar de casa vostra, però sí allunyar-me de la vostra persona, ja que molt us he estimat. Ara bé, sigui on sigui, romandré al vostre servei.

El marquès, en sentir aquestes paraules, va dubtar si tot plegat no era fruit de l'enveja dels ancians i respongué:

—Curial, l'amor que sento per tu em demana que oblidi les acusacions que t'han fet. Però et prego que d'ara endavant actuis amb seny i no donis motius per parlar de tu per tal de no obligar-me a fer coses que em desplauren en defensa del meu honor. En el futur, seguiràs comptant amb el meu amor, però hauràs de deixar de visitar la cambra de la meva germana, a menys que jo t'hi acompanyi.

A l'hora de dinar, el marquès, per mostrar que les paraules dels ancians no li importaven gens, va fer seure Curial al seu costat, i els envejosos, en veure-ho, quedaren abatuts, però ho dissimularen i van pensar que ja arribaria el seu moment.

Güelfa s'assabentà de tot per Melcior i va anar de poc que no es barallés amb el seu germà i se'n tornés a Milà, però al

final decidí callar i dissimular. Ara bé, sentia una gran angouxa perquè Curial ja no anava a la seva cambra com abans solia. Ell continuava, tanmateix, jugant a pilota i fent exercicis d'armes davant de palau i ella, mirant-lo des de la finestra, es consolava.

Uns dies després, quan el marquès, la seva esposa i la seva germana eren en una vila de Montserrat anomenada Casalo, hi arribà un herald³ d'Alemanya. Buscava un cavaller que havia anat en pelegrinatge a Sant Jaume de Galícia i l'havia trobat greument malalt en un hostal. Li donà una lletra de la duquessa d'Àustria, en què li deia que, després que hagués marxat per fer el pelegrinatge, havia estat acusada de cometre adulteri amb ell, i el seu marit, el duc, l'havia condemnada a mort. Tanmateix, la intercessió de la reina d'Hongria, que era la seva cosina germana, havia aconseguit que el duc prometés que seria alliberada si ell, amb un company, la defensava en batalla contra els dos cavallers que l'havien acusada i els vençia. En cas contrari, moriria a la foguera. El cavaller, en llegir la carta, i veient que el seu estat no li permetia socórrer la duquessa, va sentir un dolor immens i començà a cridar com un boig.

Aquestes noves van arribar a les orelles del marquès, el qual, acompanyat de Curial i d'altres homes, va anar a veure el cavaller, que es deia Jacob de Cleves, i el van trobar trist i plorós. El marquès va intentar consolar-lo inútilment i va acabar marxant, mentre es lamentava molt pel destí de la duquessa. Més tard, Curial tornà discretament a veure el cavaller i li digué:

—Jo no us conec, ni conec la senyora que em dieu que ha estat acusada injustament. Però, si voleu que vingui amb vós, seré el vostre company en la batalla.

3 Herald: missatger.

El cavaller li ho agrai moltíssim, alhora que afirmava solemnement un cop més la seva innocència i la de la duquessa. Güelfa, en saber per Melcior la decisió de Curial, se n'alegrà molt i va encarregar que li duguessin de Milà tot el necessari per preparar armadures i arnesos per a Curial i per a l'altre cavaller.

Jacob de Cleves, esperonat per Curial, aviat es restablí, i tots dos es prepararen per a la marxa. La nit abans de la partida, Güelfa feu que Melcior de Pando dugués secretament Curial a la seva cambra i li digué:

—Curial, només vull que recordis que ets meu i que no vull en el món altra cosa que veure créixer el teu honor i la teva fortuna. Per això, i no pas sense dolor, he acceptat que lliuris aquesta batalla, ja que la causa és justa i, com més perill, més honor se'n deriva. Si surts vencedor, d'ara endavant ningú no gosarà parlar de tu i de mi, ja que s'adonaran que qui defensa l'honor aliè defensarà doblement el propi.

I li posà a la mà un ric diamant, el besà amb els llavis mullats de llàgrimes, l'encomanà a Déu i el feu marxar sense permetre-li dir cap paraula. Un cop Curial va haver sortit de la cambra, Güelfa va caure esvanida i les seves dames van socórrer-la i la van ficar al llit.

L'endemà de bon matí, Jacob de Cleves muntà a cavall i, acompanyat pels seus homes, va anar a buscar Curial. El va trobar ja preparat per a la marxa, que va començar així que el marquès va arribar per acomiadar-se d'ells. Després de dies de camí, els cavallers arribaren al regne d'Hongria. Quan feien una breu estada en una de les primeres ciutats que van trobar, Curial es trobà amb un espectacle singular: estaven a punt d'executar en públic un vell cavaller. Curial preguntà el perquè i li digueren que l'acusaven d'haver mort un altre cavaller amb el qual tenia una forta enemistat i que, tot i que no hi havia proves, necessà-

riament era ell el culpable, ja que el cavaller mort no tenia cap altre enemic. Curial preguntà qui l'acusava i li respongueren, assenyalant-li un home d'aparença noble:

—Un germà del mort. El cavaller vell té dos fills que han vingut de Bohèmia, però no s'atreveixen a desafiar l'acusador.

Contra l'opinió de Jacob, Curial decidí ajudar el vell, que clamava la seva innocència i maleïa els seus fills, que no el gosaven defensar per por del germà del mort, que era molt fort i expert en armes. Curial demanà pietat pel vell a l'acusador i, quan aquest la refusà, el va tractar de mal cavaller. Ell replicà:

—Cavaller, hauria preferit lluitar a ultrança contra l'assassí del meu germà i matar-lo jo mateix, però ja que la seva edat no ho permet i els seus fills no el volen defensar, em prenc la venjança que puc, i no pas la que voldria. Però, si vós voleu lluitar per aquest home, aquí em teniu.

Curial va sentir que li bullia la sang i desafïà el cavaller acusador. Llavors s'adreçà al pretor⁴ i li demanà que, si ell sortia vencedor del combat, tornés al vell la llibertat i l'honor. Tot seguit, els dos contrincants van anar a les respectives posades per tal d'armar-se i preparar-se per al combat. Aviat, Curial es presentà a la plaça, a cavall i amb un elm molt ric al cap, i desplegà el seu estendard, que era gris i negre, amb un lleó d'argent. L'acusador, que es deia Harrich Fonteynes, ja era enmig del camp, impacient per entrar en combat. El pretor va fer tocar la trompeta, i els cavallers van començar a carregar l'un contra l'altre.

Harrich era un cavaller experimentat i tenia molta confiança en si mateix. Cavalcà vers Curial, que també venia contra ell, i trencà la llança contra l'escut del jove, però no aconseguí fer-lo caure de la sella. Curial, que era més fort, ferí el seu enemic de

⁴ Pretor: magistrat encarregat d'administrar justícia.

tal manera que el va fer caure del cavall. La caiguda fou tan violenta que Harrich quedà estabornit i, com que no es movia gens, tothom temia que fos mort. Curial descavalcà i li llevà l'elm. Per fi, l'acusador tornà en si i va intentar aixecar-se, però no ho va aconseguir perquè Curial mantenia l'espasa contra la seva gorja.

—Harrich—va dir Curial—, Déu sap que no desitjo la vostra mort. Torno a pregar-vos que renunciieu a la mort d'aquest vell.

Harrich, pensant que potser sí que el vell era innocent després de tot i tement l'espasa de Curial, va acceptar retirar la seva acusació. Tot seguit, el pretor alliberà l'acusat i feu gran honor a Curial. Jacob de Cleves estava molt content, no solament pel desenllaç de la batalla, sinó perquè amb un company com Curial el triomf de la seva causa li semblava assegurat. El vell cavaller, que es deia Auger Bellian, s'agenollà davant Curial per donar-li les gràcies i oferir-li les seves propietats, però el jove el feu alçar i no les volgué acceptar:

—Em satisfà prou poder haver lluitat avui pel vostre honor, i res més no em cal.

L'endemà, Curial i Jacob, amb els seus homes, deixaren la ciutat i, per fi, arribaren a la cort de l'emperador, que els sortí a rebre, acompanyat de molts ducs i prínceps, per fer-los honor i, sobretot, per veure Curial, ja que la fama de la seva victòria havia arribat fins allà. S'organitzà una gran festa i, en un moment donat, Jacob de Cleves s'adreçà així a l'emperador:

—Senyor, he sabut per un herald que la duquessa d'Àustria ha estat acusada d'adulteri per dos homes malvats i condemnada a mort. Aquest company i jo, amb l'ajuda de Déu, estem decidits a defensar-la i us demanem que la batalla es faci en la vostra presència.

—Jacob—respongué l'emperador—, la batalla es farà davant meu.